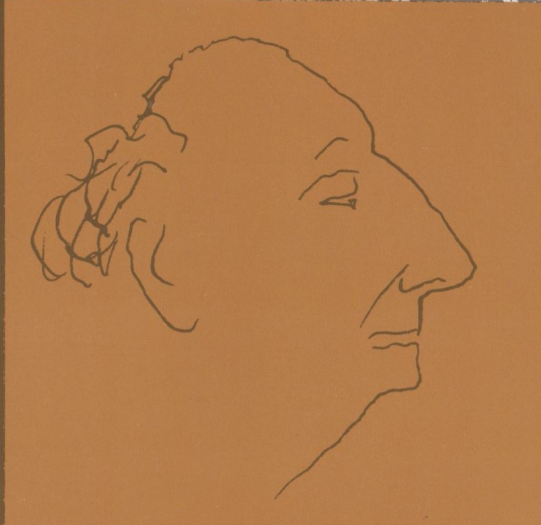
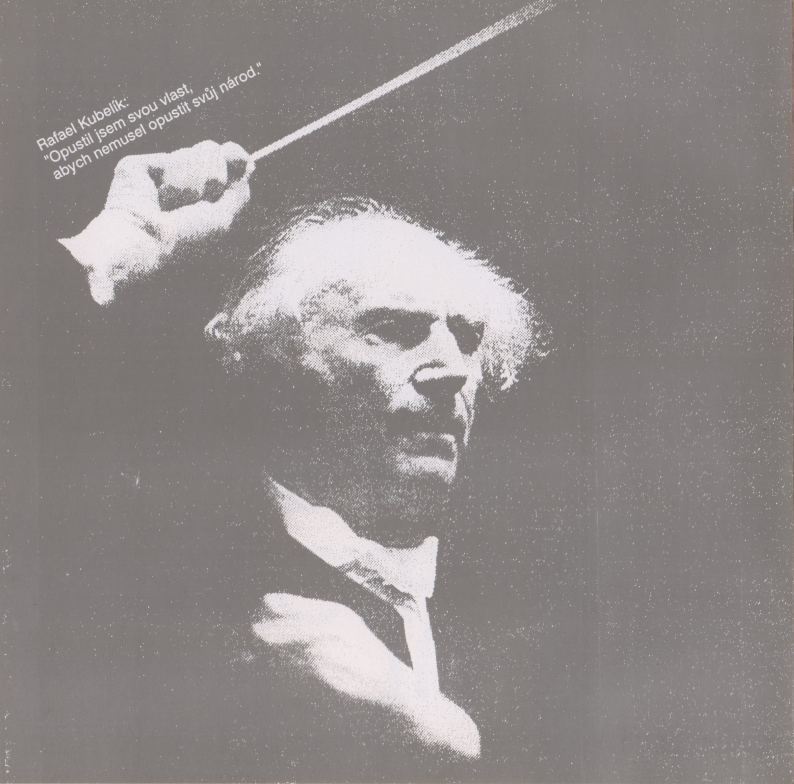

Veronica's

VERO
NI
KA

Rafael Kubelík:
"Opustil jsem svou vlast,
abych nemusel opustit svůj národ."

Ruce

*Tvé ruce – křídla kormorána
nad oceánem hudby.
Kam až doletí lidská duše,
kterých hvězd dotkne se
v bezčasí takových čar?*

V hudebním slovníku se dočteme, že Jeroným Rafael Kubelík se narodil 29. června 1914 v Býchorech, okres Kolín, jako syn slavného virtuosa Jana Kubelíka. Hudba se stala i jeho posláním. Na pražskou konzervatoř byl přijat ve svých čtrnácti letech do houslové třídy J. Felda. Brzy na to začal studovat skladbu u O. Šíma a dirigování u P. Dědečka. V roce 1933 absolvoval veřejně ve všech oborech: hrál Paganiniho koncert D-dur, napsal Fantazii pro housle a orchestr a dirigoval Dvořákova Otella. Protože jeho dirigentské nadání bylo opravdu mimořádné, řídil Českou filharmonii už ve dvaceti letech.

Po odchodu Václava Talicha do Národního divadla stanul Rafael Kubelík v čele našeho prvního orchestru. Sklízí s Českou filharmonii úspěchy v Itálii, Belgii, Anglii stejně jako ve všech místech naší republiky, kam se svým souborem zavítal. V době protektorátu vede brněnskou operu po nuceném odchodu M. Sachse. Během tří let, od roku 1939–1941 nastuduje Prodanou nevěstu, uvádí Smetanu, Dvořáka, Janáčka, Mozartovu Kouzelnou flétnu – a především Berliozovy Trojany, což byl umělecký čin zcela mimořádný. S orchestrem Zemského divadla pořádá pravidelné symfonické koncerty, nastuduje Mou vlast, Beethovenovy symfonie, uvádí soudobé české autory – Kaprála a Chlubnu. Pak se vrací do umělecké správy České filharmonie a vede ji od roku 1942 plných šest let. Pokračuje v tradici Talichově, po válce se stává jedním z významných aktérů nového festivalu Pražské jaro. Uvádí Nováka, Suka, Janáčka, pak Šostakoviče, Prokofjeva. Nezapomenutelným je jeho nastudování Dvořákovy Svaté Ludmily na Pražském jaro 1948. Hostuje v Sovětském svazu, v Anglii, v Austrálii. Po únorovém převratu působí v Anglii, ve Spojených státech, od roku 1955 stojí v čele Covent Gardenu, 20 let je šéfem Symfonického orchestru Bavorského rozhlasu, hostuje po celém světě, patří k nejvýznamnějším světovým dirigentům. V České filharmonii však dirigoval nesmí.

*Dirigent
Podoben vlastní své soše,
monument lidství, na kterém hrodě čas
Rozmáchní ruce své k nadlidské sklízni
a zadrží v přemalé pauze ticha
osudy naše, které se zastavily
na prahu propastí neznámé věčnosti.*

Z početné Kubelíkovy tvorby je třeba připomenout

Koncert pro housle a smyčcový orchestr z roku 1940,
Concertino pro flétnu a komorní orchestr /1943/,
Koncert pro violoncello /1944/, Symfonii /1933-43/.

Z komorní tvorby

Písně na slova J. Muchy pro hlas, flétnu a klavír /1937/,
Písně na slova A. S. Puškina /1937/,
Dětské balady pro soprán a smyčcový sextet,
Verše na vodu ve formě variací na slova Li-Tai-Poa.

Ze sborové tvorby

Malé invence a interludia v církevních tóninách
pro dětský sbor /1942/, pak Stabat mater pro sbor a komorní orchestr,
Rekviem pro memoria patris,
Rekviem pro memoria uxoris, kantátu Libera nos, věnovanou ekumenické myšlence,
Mši a capella pro soprán a mužský sbor z roku 1958.

V desetiletí 1970–1980 vznikly

Sekvence pro velký orchestr,
Peripetie pro varhany a velký orchestr, symfonická báseň Oríkoon,
Kantáta beze slov pro sbor a orchestr, dále šest smyčcových kvartet,
Trio pro klavír, housle a violoncello.

Dále napsal tyto opery:

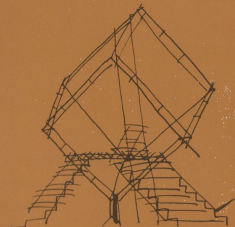
Veroniku /1944/, Císařovy nové šaty /1948/, Květiny malé ldy /1946/,
Chodskou nevěstu,
Cornellii Farolli.

*Skladatel
Otisky duše na polí papíru,
anály gigantů, zpěv hvězd za obzorem,
kde ještě slovo zní, jež bylo na počátku.*

Opera Veronika je označena jako opus 14. Snad to byl vynikající výkon Vlasty Fabiánové v titulní úloze dramatu D. C. Faltise, snad autora zajímalo střetnutí dvou světů, silný dramatický konflikt, ale jistě nejvíce etický význam hry. Veronika je dramatická balada o nešťastném člověku, jehož lidská zloba zbavila víry v Boha, kterého však nakonec přemůže oddaná láska venkovské dívky.

Veroniku psal skladatel jakoby jedním dechem. Náčrt vznikl mezi únorem a červnem 1943. Partituru prvního dějství začal psát v Boskovicích 2. června a dokončil je 19. června v Lánech, druhé od 20. VI. do 30. VIII. 1943 v Lánech.

Veronika	Eva Kinclová Erika Šporerová
Janek	Tomáš Jindra Jiří Klecker
Starosta Barbora	Jiří Čep Jaroslav Kosec
Šimon	Jiří Halama Alois Harant
Pan řídící	Jiří Kubík Vojtěch Kupka
Kmotra	Bohuslava Návrátová
Selka	Eva Gebauerová
Tomeš	Vladimír Mach

VERONIKA

Opera o pěti obrazech

RAFAELA KUBELÍKA

Libreto:	Dalibor C. Faltis
Dirigent:	Jan Šrubař
Režisér:	Miloslav Nekvasil
Výtvarník scény a kostýmů:	Petr Matásek j. h.
Sbormistr:	Josef Kostřiba
Sbormistři dětského sboru:	Dobroslav Lidmila, Lydie Lidmilová
Korepetice:	Jana Hájková, Lenka Živocká

Premiéra 13. dubna 1991 v Divadle Antonína Dvořáka

Orchestr opery SDO – koncertní mistr Petr Anděl

1. venkovan, 1. žid	Jiří Halama Tomáš Krejčířík
2. venkovan, 2. žid	Lubomír Procházka
Janda, apoštol Petr	Miroslav Urbánek
Hostinský, Jidáš	Jaroslav Hlubek
Annáš	Dalibor Hrda
Kaifáš	Vladimír Gřonka
Apoštol	Milan Andryšek Josef Ross
Jiný apoštol	Josef Binar František Malina
Smrtka	dítě
Venkované	sbor opery Státního divadla Děti

Vedoucí výroby a technického provozu Ing. Ivan Bílek, vedoucí dekoráčnických dílen Ing. Oto Gruszka, vedoucí výroby kostýmů Eliška Zapletalová, jevištní mistři Jan Benek, Zdeněk Václavek, mistr osvětlení Radomír Orenič, mistr akustiky Bořivoj Wojnar, mistr vlásenkárny Jindra Kučajová, mistr rekvizitárny Eva Wiesnerová, mistr garderoby Zlata Nezhybová.

*Składba
Oběma rukama obejmí zvuk,
zachytí jej, neupustí,
a perem z křídla archanděla
zaplní své poslání pro budoucnost*

OBSAH OPERY VERONIKA

1.

V pohraniční šumavské vesnici právě probíhají lidové pašijové hry. Tomeš, představitel Krista, je stížen náhlou nevolností. Jeho roli převezme náhodný příchozí, který tvrdí, že hru dobře zná ze svého někdejšího pobytu v klášteře. Vžije se do své úlohy natolik, že svým zánícením a přesvědčivostí strhne diváky a zejména zbožnou citlivou dívku Veroniku. Po chvíli je hra znovu přerušena. Starosta s četníky hledají uprchlého trestance. Když mohou pokračovat, starosta několikrát vyruší nevhodnými výkřiky.

Po jeho odchodu přichází zpráva, že Tomeš, původní představitel Krista, umírá. Všichni v tom vidí trest Boží. Pan řídící, režisér hry, však spoluobčany uklidňuje a za zpěvu pašijí je odvádí procesím ke kapliče.

2.

Veronika ukryla představitele Krista – uprchlého trestance Janka. Pomáhá jí její věrný přítel Šimon. Janek však podezírá Veroniku ze zrady. Proklíná celý svět i Boha, roztrhává zlosti obrázek Panny Marie. Veronika mu vše odpouští. Její láska hrubého, otrlého násilníka přemůže.

*Nástroje
Hůlka alchymisty,
stéblo, jehož se chytá člověk
v záplavě krásy, v záplavě bolesti.
Tvá taktovka.
A dirigenta pult, u něhož mícháš
nápoje věčného mládí, plného
snů a odvahy.*

3.

Ve vesnické hospodě se sešli lidé po pohřbu. Starosta tam zapíjí svůj strach. Dosud se mu nepodařilo Janka chytit. Ten se objeví až po jeho odchodu a za ním Veronika, která se o Janka bojí. Když ji Janek vezme k tanci, dívka omdlívá.

Vrací se starosta a Janek v něm poznává bývalého spolupřátel Barboru. Ví i o jeho vycvachovaném znamení na hrudi. Ale teprve, když se dovídá, že Veronika bude matkou jeho dítěte, zatouží po novém životě. Chce se usmířit se starostou a ten mu nabízí útěk do ciziny.

4.

Janek netrpělivě čeká na starostu. Tuší, stejně jako Veronika, že neujde smrti. Přiměje ho to k pokání. Starosta dal mezitím salaš obklíčit četníky a sám jde Janka zastřelit. Ten mu ale zbraň vytrhne, všem prozradí starostovu minulost a oba padnou pod ranami pušek.

5.

Stejně jako před rokem končí pašijové hry u božích muk. Vrací se Veronika s dítětem a Šimon se jí proti všem ujmá. Jankovo lepší já bude žít v dítěti.

V mohutném sboru zaznívá velkonoční zpěv, že smrt je přemožena, že "vykvetly ratolesti v krvavém dešti bolesti."

R. K. a hudba
Zní kapka za kapkou
a přesto řekneš bouře.
Zní kapka za kapkou
a přesto řekneš čas.
Překážky takových čar
odstraňuje nám z cesty,
kam dojdeš, dojdeme.
Je hudba součástí vesmíru
a vesmír hudbou,
již nás doprovází,
než vyslovíš své "Amen".

VERONIKA A JÁ

Navrhl jsem ji do dramaturgického plánu hned po revoluci. Tu operu Rafaela Kubelíka totiž znám a jsem přesvědčen, že patří k nejpůsobivějším dílům, která se po válce objevila v Národním divadle. Získala si hned řadu citelů, zvláště z řad mladých, k nimž jsem tenkrát patřil. Chodili jsme téměř na každé představení a nadšeně tleskali vynikajícímu výkonu Zdeny Hrnčířové v titulní roli. Byla to vůbec skvělá inscenace, nastudoval ji Jaroslav Krombholc, režíroval Ferdinand Pujman. Dodnes vidím před sebou Karla Kalaše jako Janka, jeho protihráče Barboru – Vladimíra Jedenáctíka a nádherně zpívajícího Václava Bednáře v roli pana řídícího. Dokonce mi v paměti utkvěla i scéna Smrtky. Zpíval ji líbezným hláskem malý chlapec. Setkal jsem se s ním po letech. To už byl sólistou Jihočeského divadla.

To, co Rafael Kubelík vykonal pro českou hudbu v době, kdy bylo jeho jméno téměř vymazáno z české literatury, je obdivuhodné. Myslím si, že nemůžeme být nikomu více zavázáni, než právě jemu. Jako mnozí citelé hudby jsem i já visel očima na obrazovce, když jsme sledovali jeho provedení Mé vlasti ve Smetanově síni, či na Staroměstském náměstí.

A pak jsem se s ním setkal. To už věděl, že v Ostravě studujeme Veroniku. Navštívili jsme ho spolu s dirigentem Janem Šrubařem. Už jsem napsal o tom setkání a znovu opakuji, jak jsem litoval, že nemáme s sebou kameru, abychom zachytili nejen jeho slova, ale především okamžiky, kdy vzal partituru, dirigoval a zpíval. Zdůrazňoval dramatické momenty, varoval před jakýmkoliv akademismem. "Sledujte drama, sledujte akci na jevišti", opakoval neustále. A Veronika drama skutečně je.

Bylo by jisté hříchem, kdybychom neudělali vše pro dílo, které se nemohlo čtyřicet let hrát a navíc dílo umělce, který se tak o českou kulturu zasloužil. Je ovšem jiné setkání s dílem z hlediska diváka a jiné u inscenátora. Nyní se snažím zapomenout na všechno, co scénicky souvisí s operou, tedy s určitou tradicí, možná i machou. Proto jsem zvolil výtvarníka z hradeckého divadla Drak. Scénograf Petr Matásek, který má ve svém oboru světovou pověst, se poprvé setkává s operou.

Vím, že v současné době mají lidé plno jiných starostí, ale myslím si, že dílo, které promlouvá o tom, že láska, smíření a snášenlivost nakonec přemohou dravost, kořistnictví, bezohlednost, má svůj význam právě v dnešní době.

M. NEKVASIL

Veronika byla psána v době kruté, těžké československé poroby. Sotva jsme se osvobodili, přepadla nás druhá tragédie duševního zotročení komunistickým režimem. Uplynulo čtyřicet tři let. Nechtě paprsek víry, naděje a lásky k pravému smyslu života dojde všem lidem dobré vůle od srdce k srdci tak, jak si autoři tohoto díla přáli.

Rafael Kubelík

Redakce programu Miloslav Nekvasil,
obálka a grafická úprava Jana Matásková,
v programu jsou použity verše Renáty Pandulové,
veškerá práva k provozování tohoto díla
zastupuje DILIA Praha.
Vytiskly OSTRAVSKÉ TISKÁRNY, provoz 21,
709 70 Ostrava 1, Novinářská 7, R 2094.
Cena 5 Kčs